

R E G É L Ő.

PESTEN csütörtökön september 25^{kén} 1834.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. boritéktalanul; postán 6 ft. pengőben. képek nélkül egy ezüstforinttal olcsóbb. Buda-pestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma 24 kr; egyes kép 12 kr. p. p.

ORSZÁGISMERTETÉS.

R a d n a.

Arad vármegyében.

Derült ismét az idő, 's a' langy eső után a' nagy hőség lecsillapodván, a' lankadt természet uj életre virult; a' sárga tallók buján nevelék a' gyomot, 's a' fehérő tisztos-fű haragos-zöld levelei közt vigan lengette fejét; imitt amott rezgett még egy viz-csep a' rideg szalma-kórón, 's a' sűrű vontatókat ritkítá. Sok dolgozó kéz termése áldását szűrűre rakásba hordogatván, vagy feltűrődzve izzadva ballagott az eke után, hogy a' drága időt dologtalan ne töltse; mindenütt élet 's ipar mutatkozott. Verőfény oszlatta lassan szét a' homályos ködöt; 's ime a' kékelő hegy-fok magosb-ban emelkedék, 's a' Bánság boldogabb hantjai közt Lippa városa tűnt előnkbe. Barátságos ház-sorain keresztül csak hamar a' görnyedt Maros partjára értünk, hol a' szikra viz miatt, csak lézengve hordott Radnára által a' szűk komp. Örvendék halk haladásának, mert szent borzalom-mal ihlelve e' báj-vidéken legeltettem szemeimet; fáradhatlan repült vágyó pillanatom majd alá a' Maros lassú hullámjaira, — 's úgy tetszék, mintha nehezen hagynák-el e' béke tájt — majd dagályát ölelő tekervényes partjaira; 's mivel a' hegytömeg a' bámuló szem előtt a' távulabb nézést elzárja, felsohajtva tekinték az ég felé, 's a' természet szépségén gerjedt nyájas elmerülés fájdalmas érzéssel vegyült, midőn a' kopár szirtet az idő daczára fen álló büszke S o l y m o s várának romjai ötlöttek szemeimbe. A' véres század öldöklő képei tűntek ekkor dolyfös alakjaik-ban előmbe; búsan fordítám szemeimet rólok az előttem fekvő Radnára, 's a' magányban álló csendes kolostor tekintete enyhíté szabdalt érzésimet.

Mély elmerülésben ballagtam-fel a' szentes helyre, hova századok óta sok szorult kebel vitte fohászait. A' templomot előző hegy oldalán felfelé sorban álló 14 fa-bódében imádságos könyvek, szentek képei, olvasók, viaszból öntött csinos alakok, 's mindenféle bábjátékok árultatnak. A' darabos kő-uton bajosan vánszorogva éri-el az ember a' széles kőlépcsőt, hol az inség nyomorultjai, jobbadán Oláhok, alamizsnát koldulnak. Egyikének Diogenesként lakul egy üres hordó szolgált, melly a' feltérő lépcső alján volt helyezve, 's csekély ajtaja vas rekesszel ellátva. A' nyomorúság minden formájában látni őket segedelmért esengni; 's egész a' szentegyház ajtajáig találkozhatni velek.

A' kanyarodó lépcsőt elhagyván egy téres dombterület (terrasse) vezet a' pompás templomba. Magos ajtaja felett következő homlok-írás vagyon:

Ligneá

Ab hinc Illustris

Viginti septa duobus

Damnat hic Votis

Saxo erexere

Cientes.

A' bemenet feletti vastag oszlopokon nyugszik a' nagy 's csinos kar (Chorus) szelid hangú orgonájával; két felől a' sok mellék-oltár szép nagy képekkel, mellyek nagylelkű méltóságok adakozásából nyerték gazdag diszöket. Jobb oldalán a' falba edzett kő vagyon, melly felett egy török lovag festve, 's lovának a' kőben hagyott patkója természetes nyoma látszik deák, német, 's eme magyar aláírással:

Ime a' Török lovának fél lába

A' holdnak felét mutatja nyomába,

Mellyet a' kemény kőbe ott hagyta,

Maria ugy mint hold csudára megtartja.

Emlékben tartja ezt a' buzgó ajtatosságon megtért török vitézről, ki, midőn a' hajdani fa-kápolnának hamvadt üszkei között épségben lelt csuda-képet meggyujtani akarná, lovastól együtt meredten állott, míg megtérése következett. — Előbbre haladván a' templom közép bolthajtásán ezen felírást láthatni:

Copla Centenae

TestatVr Lata TabeLLae

Vota

Genlrlcl natVM hIC

SVbsCribere VeLLe

's közelebb midőn az ember a' felemeltebb karzaton belép, szemlélni a' gömbölyűn felnyuló magos falakat, melyeknek kör-boltozatján csinos fresco-festés diszlik. Karcsún emelkedik alattok a' pompás fő oltár szabad állásában, hogy körülte az emberi gyarlóság hiúságból vetkezve lesújtott érzéssel térden csuszva hóduljon a' Mindenhatónak; a' szent képen Maria jobb karján tartja a' kised Megváltót: festése miveletlen kéz munkája ugyan, de rá mája súlyos ezüsből készült, koronáji aranyból, drága kövekkel himzettek, a' nyak-ékességek jó kövekből 's gyöngyökből vannak, 's mellette még több drágaság függesztve. Alantabb különféle áldozatok lógnak ezüsből 's viaszból, melyek bizonyos idő múlva, ujabbaknak hely-csinálása végett, üveg almáriomokban az egyház falaira aggatnak, 's most is a' nagy oltár melletti két oldal-falon 6 ollyas ezüst áldozatokkal telt üveg almáriom találtatik.

Az oltár megett töredezett viasz-áldozatok, 's csomóba szedett mankók, 's botok hevernek, mint meg annyi jelei a' sinlődésből felgyógyultaknak; de szemlélni itt drágább áldozatokat is, melyeknek ügyes formáji 's értéki becsők mivel 's dús ajálkozókra mutatnak. A' 7 ezüst lámpa közül különösen kitűnik a' 73. finom izlés után készült nagy lámpa. — Érzékeny benyomással hatott rám a' nagy oltár megett tojás-kerekded sárga üveg ablak, mellyen éppen akkor tört által a' napnak bucsú fénye, 's báj-világa a' pislogó mécs halavány tüzével vegyest tündér-fényt lövelt a' homályos szent helyre. Veszteg állottam egy ideig, 's felriasztott képzelődésemből; számtalan kép mint egy szép álom suhant-el a' mult korból; gyakori itt létem még a' gyermek-korból mintegy homályos távulból villant gondolatimon által, 's lefolyt életem lépcsőjén. Milly változást éreztetett akkor, és most milly különség! —

Az emlőken nyugvó kisedben fejlenek már kívánságok, 's nőttön növe évenként tágul azoknak árja; az ifiúnak lelke az első hév szerelem szent lángja által ihelve boldogságának kimerithetlen tengerén uszik már; legszentebb érzéseinek szíves kísézője, a' hatalmas phantasia, túl emeli őt földi létén, 's egy szép lélekkel magosabb világok életét innepli. Magosabb világból jövének a' szerelem és barátság, mint két biztató genius, hogy a' rögs földi pályát édesbbé tegyék; 's vágygyal tölt pillanattal sohajt e' két kedves

a

vándor honjok, egők felé vissza! De az indulatok incselkedéseitől ment tisztos aggnak keblében is dagadoznak, sőt a' vég-órában fetrengőnél se halnak el a' kívánságok; túl hordja azokat magával; mert az ember itt létén sokkal túlhatóbb ösztönnel bír, melly kielégítés után esengvén, azt mindig egy távol „amottban“ sejtí fellelni. Túl csapong ez élet körén szinte a' boldogság utáni vívásunk is; mélyen érezzük szükségét, 's fájlaljuk hiányát. Hasztalan keresi az ember vágyainak egét mindenhol; a' boldogságot, lebegjen bár körülte minden földi kincs, még se bírja. Az örökvalóságából sugárzik az alá, mint az igazság szent fénye! Számptalan fohász rebegett e' hely szent színén enyhítés után, fájdalomk és sorsuknak változásáért esdekelve; számptalan bánat-könny csordult sok arczon alá: mert a' lélekismeret szava nem hallgat-el; óvó 's büntető Nemesis-ként vezet ő ez életen keresztül, 's a' század lassú haladása alatt számptalan új erővel 's friss reménnyel biztatott kebel vándorlott megnyugtata innét. A' megmérhetlenség körébe lépés itt nyílik már előttünk, 's egy vég nélkül tartó élet-megismerést sejtet. Minden mélyebb tekintet az igazság szent-ségébe egy pirosuló hajnal, melly a' derengőbb jövőndőt előzi.

Megilletődve hagyám oda én is a' gyönyörű templomot, 's a' sekrestyébe vezető ajtón néhány lépcsőn fel-értem a' tágos négyszegű kolostorba. Belső részén bolthajtásos széles folyosó vezet körös körül. Mély csend uralkodik itt, 's csak a' tapogó láb-nyom halk zörejét vissz-hangozzák a' vastag boltozatok. Feszült kebellet halad az ember, 's elfogódott érzelmekkel nézi sorban a' falon függő számptalan képeket, mellyeket ajtatos bizodalom áldozott ide. A' mult század közepéről legszámosabbat lát, mellyek mind csinosabb festésők, mind az akkori divat, ruha, hintó 's a' t. előtűtetése végett valóban érdekesek. De vannak itt a' legközelebb lefolyt 's folyó évi számmal jegyzett illyes szerencsétlen esetek rajzai különféle nyelvű, 's különféle rangú embereknek neveik aláírásával. Jég-borzasadás futja-át az embert, ha társainak annyiféle sinlődéseit, 's őket az élet viharai közt olly különféle vésznek látja kitéve; megilletődés és szánakodás váltva tusakodik e' képnél zajló keblében.

Tévelygés járma alatt nyögünk, 's még is csupán ebben vagy on az embernek magos állása helyezve, hogy rendeltetésének mély teljét gyanítsa, 's halkal-halkal emelkedjék. —

A' fürge elme, bár milly kiterjedt, 's ágai tudományos mivelődés, és szerzett tapasztalás által bár milly fokig nyomultanak, nem képes még is a' természetnek szent rejtekébe, leplezett titkaiba juthatni: burkolva marad az mint az örökvalóság, 's csak utána sovárgó ingerének viszhangja tölti-be vágyó keblét. Hasztalan minden tudomány; hasztalan minden tapasztalás; dugába dül ott minden, mi a' finom vonalon túl törni igyekszik 's tompa kábaságba mereng vissza a' felbőszült képzelődés szomja-oltatlan kétkedései által marcangolva: míg csak a' féket nem szenvedő büszke gondolatok fáradtan alá buktatva pirulva simulnak az — egyszerűséghez. — A' fájdalom maga örömnk őrangyalává alkottatott; dús, szegény, bölcs 's gyáva egyiránt érzi súlyát, 's a' vészek dühe által üzőbe vett, szaggatott, szintugy, mint az illatos rózsapályán lebegő kebel, bókolva hódol a' természet szentségének. Egy bel-törvény, egy érdem, fellengzéssel teljes meghivatás, elő-ihlete a' magosabb életnek, előzáloga egy mennynek, melly felemelkedést parancsol; ő vezeti az erény nagy képét lelkünk elejébe. (*Végzet következik.*)

B r ü s s z e l. (*Végzet.*)

Brüsszelben azonban a' multkorra vissza emlékezés sokkal inkább hat az emberre, mint a' jelenkor. Nevelí azt a' házak külseje 's a' lakók öltözete. A' városnak ama régibb részében egy ház sincs, melly három száz esztendősen nem volna. A' magos bogas (zackigt) szelemenházak, a' keskeny ablakok, keskeny komor utszák most is ugyan azok, melyekben hajdan a' spanyol katonáknak nehéz, tompa lépéseik hallattak; midőn a' munkára siető leánykák járnak, kelnek — kik régi sajátságos szokásuk szerint az eső elleni fekete kendővel legszebb időben is csinosan befedik fejöket, 's vállakonlógatják, mellyből bájos arczaiknak csak egy része, és szép nagy szemeik tűnnek-ki — ama Klárikára emlékeztetnek, ki egykor Brüsszel polgárait Egmont kiszabadítására felszóllitá. Milly emlékezetet gerjeszt ama régiséget mutató kormány-piacz is (place de régence)! Itt emelkedék-fel ama fekete állás, hol Egmont, 's a' hűséges Horn vérzetek; 's most is mutatják egy komor szegletháznak azon ablakát, mellyből Alba és Granvella áldozatjokra lenéztek volt. Történeti fontosságú a' kis des s a b l o n s-i utsza melletti kertben ama szökőkút, melly mellett a' német al-

földi békételenek (Geusen) szövetségre esküdtek. Hajdan ezen kert, 's a' mellette levő ház Horn grófé volt. Azonban, ha bár e' városnak némelly része illy emlékezősekre ad is okot, 's egy szebb időnek nagy sirja, Brüsszel korábbi nagyságának szomorú emléke gyanánt tűnik is elő, annál munkásabban igyekeznek a' város egyéb részeiben az élet viderobb oldalát használni, 's az alásüllyedt régi fényt újra felélesztetni. Az itt lakó király, kormány, és városi tanács vetekednek a' felséges izletű szépítési terv megvalósításában; bizonyítják ezt az új városkapuk, a' csatorna alsóbb részén megnyitott szép utszák, a' Parisiak mintájára készült sánczbástyák (boulevard), 's tartani lehet, hogy ha 10—15 év múlva, a' mint remélhető, a' bástyák oldalait házak fogják diszesíteni, 's a' szép, széles utsza majd minden pompát 's gazdaságót oda vonand, a' városnak pusztán hagyott részei még szomorúbbak 's magánosabbak lesznek.

Ezen szépítés legfényesb művének azonban méltán lehet a' nemes felségű idomban épített színházat nevezni. Más városban véli magát az ember, ha a' régies kormány-piaczról, 's goth idomú tanácsháztól néhány utszán keresztül ezen színházhoz 's annak izletes házakkal kerített piaczára vetődik. Ezen színházat nagy-nak nevezik, hogy megkülönböztessék a' théâtre du parc-tól, melly a' kir. kastély közelében hegyen fekszik, 's hajdan fő színház volt. Játzó tagjait ügyességökre nézve a' parisi Odeon személyeihez lehetne hasonlítani. — A' színjátszók idomítására declamatiót tanító intézet készül, mellynek alapítására az előbbi (most hollandi) király 20,000 ftot rendelt maga részéről. — A' brüsszeli muzsika-conservatorium a' parisit még fel nem érte.

Farsang idején nem kevés lármát okoznak a' farsangi bohóságok, ló hátán kicsin, gyalog intézett álarczos meletelek, mellyeknek napjait nem az időjárás, hanem a' divat határozza-el. Nagy sokaság tolong ilyenkor legnagyobb sárban is az utszákön; ékes hintók, bérkocsik sorban hajtanak egymás után, 's a' gázló nép legnagyobb örömét találja, ha a' kocsiban ülőknek 's mellette járóknak ékes öltözetjeit sárral fecskendezheti.

K Ö L T É S Z E T.

D a l.

Felejts-el lányka! ah felejts — Majd — ha sirom bús halmánál
 Felejts-el engemet, „Ki nyugszik itt?“ kérdezed,
 Te, kinek annyi kelleme 'S békehantom virányait
 Elrablá üdvemet! Ujra tépi két kezed:
 Csillagomnál legyen mindig Akkor te — ó kegyetlen! ki
 Szebb 's mosolygóbb életed, Elrablád üdvemet,
 Bár szerencsém jó napjait Felejts-el lányka, ah felejts
 Ifju-sirba fekteted! Örökre — engemet!

Kapuy Károly.

K Ü L Ö N F É L E.

Az asszonyi nem érdeme.

Lehetetlen, ha csak részre hajló birák nem akarunk lenni, eltitkolni, hogy földi boldogságunk nagy részét, ha közvetlenül nem mindenkor is, de közvetve a' szép nemnek köszönhetjük. — A' gyermeki kort levetkezett ifiú kilépván a' nagy világnak csalóka fényével ragyogó piaczára gondatlanul repdes tüzes képzeletei sebes szárnyain a' veszélylyel fenyegető csalkert körül; egyes tárgyakra nem ügyelve a' mérhetlen nagy mindenségben keresi, de nem találja-fel, szíve vágyját, a' boldogságot: míg végre egy szemérmes szűz megpillantása az életet véle megkedveltetvén, varázsló erővel figyelmezteti, hogy a' boldogság nem a' nagy mindenségben, hanem egy kisebb körben határozódik.

Most kezd magához térve okosan gondolkozni az ifiú; igyekszik szép magaviselet, mesterség, tudomány, hivatal, vitézség, 's a' t. által magát mások felett megkülönböztetni, és egy imádottnak bíráására mind inkább méltóvá lenni. Itt van a' magunk kimivelésére, és a' nemes tettek cselekvésére, 's gyakorlására ösztönül szolgáló első érdeme az asszonyi nemnek, mit is már mint leányzók cselekesznek. Továbbá

A' házassági életben: míg a' komoly férjfiú terhesebb munkáktól elfoglaltatva a' házi belső dolgokra, ha akarná is, nem ügyelhet, ki tartja ott fel a' jó rendet? ki takargatja-meg a' gyűjtött javakat? ki engeszteli gyakran csak a' nehéz gondok miatt vigyázatlankodó férjfi által megsértetve elkeseredett ártatlan szíveket? ki vidámitja-fel magát a' komoly kedvű férjet? Nem más, mint a' feleség.

Hát még mint anyáknak, milly nagyok az asszonyi nemnek érdemei? A' csecsemőket lételők kezdetén táplálják az élet forrásával; feláldozzák érettek éjjeli nyugodalmokat, és nappali csendességüket; vigyáznak minden lépéseikre; örömeiket érzik, szomorúságaikban részt vesznek; gyönyörködnek fejlődzeni kezdő tehetségek szemlélésében, azokat elő segíteni törekesznek; ajkaik rebeszésére figyelmezoek, tanítják a' szóllásra, oktatják a' jónak megismerésére, vezérlik az egyenes uton járásra, biztos utat mutatnak nekik a' boldogság elérésére, 's mind végig argusi szemekkel kísérik földi pályájokon.

Minthogy pedig a' szép nem rendeltetésénél fogva a' most mondottnak, és az azokhoz hasonló tetteknek véghez vitelére levén teremtetve, ha azokat mint a' társasági élet boldogságára nem kis befolyású dolgokat elvégezte, már csak azért is méltán megérdemli a' tiszteletet. Azonban nem példa nélküli dolog, hogy a' szép nem (noha a' hajdani durva századokban, midőn Luc. Gottfrid egy

akademiát állított-fel, mellynek tagjai kötelesek voltak az asszonyi nemet gyalázní, sokan mindent elkövettek, hogy azt lealacsonyítsák) természeti gyenge alkotásán felül emelkedve nemcsak családja, hanem közvetlenül a' polgári társaság jóllétét is eszközölte, és eszközölte. — Az afrikai asszonyok ékességeiket öszve hordták a' katonai zsoldok kifizetésére; Cleopatra 200,000 könyvvvel szaporította az alexandriai könyvtárt; Cornelia, az ékesen szóló Gracchusok anyja 20 szentendeig tanított rhetoricát Rómában; Pithagorast a' philosophiára Temistoclea tanította Thráciában; a' Celta és Carthago-beliek közt támadott pereket asszonyok vizsgálták, és ítélték-el, még pedig úgy, hogy azon mind a' két fél tartozott megnyugodni; Debora Jabin király hadi vezére levén Sisara ellen keményen harczolt, és azt Hebernek felesége Jahel, Holofernest pedig Judith asszony ölték-meg; Bellovacum alól az asszonyok hajtották-el a' burgundi herceget; az egri, és kőszegi asszonyok az ellenségen diadalmaskodtak; a' székes-fehérvári, és nagy-váradi hős asszonyok vitézül viselték magokat a' Törökök ellen; a' buda-pesti jóltevő asszonyi egyesület milly nagy munkát vivott-ki! — ki előtt volna titok?

Hála az egeknek! ime már a' naponként nevekedő világosság-nak boldogító sugarai a' durva homály setétségét oszlatván, ezen szépművészeti magyar folyóirat szerkezője is alkalmatosságot nyújtott a' szép nem fenségesb gyönyörködtetésére, és maga tökéletesítésére, a' mit is lelkes szépeink használni, és némellyek még munkájikkal is elő-segíteni el nem mulasztván, és ennek utána többeket is annak olvasására serkentvén, biztosan lehet reményleni, hogy atyáskodó kegyes fejedelmünk boldogító országlása alatt a' szép nem (mint a' melly előtt meggyőzhetlen akadály nincs) ki fogja vinni azon dicsőséget, mit is a' haza most tőle vár, hogy a' magyar nyelvet idegen ajkú lakosainkkal is megkedveltetvén, mindenek hazai nyelven fognak beszélni. Így lehet reményleni, hogy a' lelki kimivelés által gyermekeinek célirányos nevelésére mind inkább alkalmatossá lett szép nem, a' hazának minél több hasznos polgárokat, és lelkes hazafiakat adván, országunk boldogsága is nevekedni fog. Ezen két szent ügy lehető kivívása után — a' mit is kétségbe hozni nem akarok — a' szép nemre lövöldözőtt rágalmazás nyíla annak érdemeiről — mint a' Báthory képére lőtt golyóbis — vissza pattanván, az azt megbántókat halálosan sértik. De egyébiránt is

Ha a' fondor nyelvek rágnak, vannak vigasztalások,
Hogy nem a' fonnyadt virágnak esnek az éh-darázsok.

Sz. H. M.

Szórejtvény.

Hármát a' garatra
Ne töltsd szertelen;
Négye káposztában
Fűszered leszen,
Ötöt főzélékben
Kedvesen veszem,
'S ennek két végével
Jó ízűn eszem.

Igy fej nélkül télen
Kedvvel forгатom,
'S tudom, majd ágyamat
Magosan rakom.
Ösi nemes birtok
Bácsban egészen,
Nevezz így vármegyét
Tisza mentében.

L. Amalia.

Előbbi rejtvény: Dér.

*Kérem. A' budapesti fertály-éves t. előfizetők ne terheltesse-
nek még e' hónap lefolyta előtt további rendeléseiket e' folyóirat meg-
tartása iránt megtenni.*

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utca 612.